

اعتباریابی نسخه بازنگری شده پرسش نامه رفتار ذخیره‌ای:

سنجه احتکار وسواسی

دکتر علی محمدزاده^۱

Validation of Saving Inventory-Revised (SI-R): Compulsive Hoarding Measure

Ali Mohammadzadeh*

Abstract

Objectives: This study was carried out with the aim of validation of Saving Inventory-Revised (SI-R), which includes subjects related to hoarding and the failure to discard possessions that are useless or of limited value, and occur in many clinical syndromes, especially in obsessive-compulsive disorder. **Method:** In this descriptive cross-sectional study 348 individuals (142 males and 206 females) were randomly selected from different schools of Allameh Tabatabaie University, and were evaluated using SI-R and Padoa Obsessive-Compulsive Inventory. Data were analyzed using factor analysis through principal component analysis, step by step multivariate regression analysis, and Pearson's correlation coefficient. **Results:** To obtain structure validity, principal component analysis with Promax rotation identified three factors, namely, difficulty discarding, clutter, and hoarding. These factors accounted for 70.82% of the total variance. Examination of the validity was carried out at the same time as the administration of Padoa Obsessive-Compulsive Inventory, and results of multivariate regression analysis indicated a favorable convergent validity. In addition, validity was calculated using retest, half splitting, and internal consistency coefficient. **Conclusion:** Considering the features of appropriate psychometrics, the aforementioned instrument can be used in researches related to a wide variety of disorders with hoarding behavior, including obsessive-compulsive disorder, obsessive-compulsive personality disorder, schizophrenia, eating disorders, impulse control disorders, and psychosomatic disorders.

Key words: obsessive-compulsive disorder; reliability; factor structure

[Received: 22 January 2008; Accepted: 15 May 2008]

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای که دربردارنده مواردی در زمینه نگهداری وسایلی است که بی‌فایده یا کم‌بهره هستند و در بسیاری از تشکلهای بالینی به ویژه در اختلال وسواسی-اجباری دیده می‌شود انجام شد. **روش:** در این پژوهش توصیفی-مقطعی، ۳۴۸ نفر (۱۴۲ مرد و ۲۰۶ زن) به روش نمونه‌گیری تصادفی از دانشکده‌های مختلف دانشگاه علامه طباطبائی انتخاب و به کمک مقیاس احتکار وسواسی و پرسش‌نامه پادوا بررسی شدند. داده‌ها به کمک تحلیل عاملی به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی، تحلیل رگرسیون چندمتغیری گام به گام و ضریب همبستگی پیرسون تحلیل شدند. **یافته‌ها:** برای احراز روایی سازه‌ای، تحلیل عاملی به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش پروماکس سه عامل پیشنهاد نمود که به ترتیب عامل‌های درهم ریختگی، مشکل در دوآنداختن و نگهداری نام گرفتند. این سه عامل ۷۰/۸۲٪ واریانس کل را تبیین کردند. بررسی روایی هم‌زمان با اجرای هم‌زمان پرسش‌نامه وسواسی-اجباری پادوا انجام شد و نتایج تحلیل رگرسیونی چندمتغیره گویای روایی مطلوب بود. آفرون بر این، پایایی (به روش‌های بازآزمایی، دوباره‌سازی و ضریب همسانی درونی) برای این پرسش‌نامه محاسبه شد. **نتیجه‌گیری:** با توجه به ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوب، این ابزار می‌تواند در پژوهش‌های مربوط به طیف گسترده‌ای از اختلال‌های مرتبط با رفتار احتکاری از جمله اختلال وسواسی-اجباری، اختلال شخصیت وسواسی-اجباری، اسکیزوفرنی، اختلال‌های خوردن، اختلال‌های کنترل تکانه و اختلال‌های روانی-عضوی کاربرد داشته باشد.

کلیدواژه: رفتار ذخیره‌ای؛ احتکار وسواسی؛ اختلال وسواسی-اجباری؛ روایی؛ پایایی؛ ساختار عاملی

[دریافت مقاله: ۱۳۸۶/۱۱/۲؛ پذیرش مقاله: ۱۳۸۷/۲/۲۶]

^۱ دکتری تخصصی روانشناسی، استادیار دانشگاه پیام نور استان آذربایجان شرقی، تبریز، خیابان مشروطه، دانشگاه پیام نور استان آذربایجان شرقی، دورنگار: ۴۲۵۳۳۷-۴۱۱.

Email: ali.mohammadzadeh@gmail.com

* PhD. in Psychology, Assistant Prof. of Payam-e-nour University, Payam-e-nour University, Mashrooteh Ave., Tabriz, Iran, IR. Fax: +98411-4253737. Email: ali.mohammadzadeh@gmail.com

مقدمه

احتکار وسواسی^۱ گردآوری و ناتوانی در دورانداختن اموال بی ارزش یا کم ارزش است (استکتی^۲ و فراست^۳، ۲۰۰۳) و در ۲۰ تا ۳۰ درصد بیماران مبتلا به اختلال وسواسی-اجباری^۴ (OCD) شایع می باشد (فراست، کراوس^۵ و استکتی، ۱۹۹۶). هم چنین، احتکار وسواسی در دیگر اختلال های روانی مانند اسکیزوفرنیا، بی اشتهایی روانی، اختلال های روانی-عضوی و افسردگی دیده شده است (فراست، استکتی و گریشام^۶، ۲۰۰۴). رفتارهای احتکاری نیز یکی از ملاک های تشخیصی اختلال شخصیت وسواسی-اجباری است (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۲۰۰۰).

شدت رفتارهای احتکاری در دامنه ای از خفیف تا شدید و حتی تهدیدکننده زندگی قرار دارد (فراست، گراس، ۱۹۹۳؛ فراست، استکتی و ویلیامز^۷، ۱۹۹۹). احتکار وسواسی با آشفتگی و آسیب چشم گیری همراه است. احتکار شدید می تواند با مشکلات زیادی در منزل (مانند آتش سوزی، شرایط غیربهداشتی، مشکلات سلامتی، محدودیت فضای زندگی) همراه باشد (فراست و همکاران، ۱۹۹۹). ناتوانی دیگران در بهره گیری از فضای زندگی و شرمساری در مورد بهم ریختگی منزل، بیشتر محرکان را ناگزیر می کند تا دیگران را از دسترسی به زندگی آنها شدیداً باز دارد. این افراد از نظر اجتماعی گوشه گیر بوده و در مقایسه با جمعیت عادی کمتر ازدواج می کنند (استکتی، فراست و کیم^۸، ۲۰۰۱). بررسی ها نشان داده اند که افراد مبتلا به OCD با ویژگی های رفتار احتکاری در مقایسه با OCD خالص سطوح بسالایی از ناکنش وری اجتماعی را تجربه می کنند (فراست، استکتی، ویلیامز و وارن^۹، ۲۰۰۰). هم چنین، رفتارهای احتکاری با ناتوانی در تصمیم گیری و سازمان دهی و ناتوانی های شغلی رابطه دارند (فراست و گراس^{۱۰}، ۱۹۹۳). در همین راستا، سامونلز^{۱۱} و همکاران (۲۰۰۲) نشان داده اند که رفتارهای احتکاری پیش آگهی درمان OCD را بدتر می کنند.

اگرچه بررسی ها برخی از الگوهای اصلی این مشکل را نشان داده اند (فراست، هارتل^{۱۲}، ۱۹۹۶)، اما بر اندازه گیری رفتارهای احتکاری و نشانه های مرتبط با آن کمتر تأکید شده است. بیشتر پژوهش های انجام شده پیشین یا به توصیف نامنظم رفتارهای احتکاری پرداخته اند و یا آن را بر پایه پاسخ های بلی/خیر دو گویه از فهرست مقیاس وسواس فکری و عملی ییل-براون سنجیده اند (فراست و همکاران، ۲۰۰۴). این دو

گویه به عنوان شاخص رفتار احتکاری دارای روایی لازم نبوده و برای سنجش مسأله پیچیده رفتار احتکاری مناسب نیستند. فراست و گراس (۱۹۹۳) برای بررسی احتکار وسواسی، مقیاس احتکار^{۱۳} (HS) را بر پایه اطلاعات در دسترس، و هر چند اندک، ساختند. گویه های ۲۲ گانه آن پرسش نامه موافقت با جمله هایی را می سنجیدند که مشکل در دورانداختن، واکنش های هیجانی مربوط به دورانداختن، مشکلات مربوط به تصمیم گیری در مورد دورانداختن، بهره گیری اندک از وسایل ذخیره شده، نگرانی در زمینه لازم شدن وسایل دورریخته شده در آینده، و دلبستگی عاطفی به اموال را نشان می دادند. مقیاس احتکار دارای ثبات درونی بسیار خوبی نشان داده شده و در بررسی های چندی روایی آن تأیید شده است (فراست و گراس ۱۹۹۳؛ فراست، هارتل، کریستین^{۱۴} و ویلیامز، ۱۹۹۵؛ فراست و هارتل، ۱۹۹۶؛ فراست، کیم، موریس^{۱۵} و همکاران، ۱۹۹۸؛ فراست و همکاران، ۲۰۰۰؛ فراست و همکاران، ۲۰۰۲). با این وجود، این مقیاس دارای محدودیت های چشم گیری نیز هست. اولاً، گویه های مقیاس احتکار بر پایه بررسی های قدیمی مربوط به احتکار گزینش شده اند و بسیاری از نشانه های مهم احتکار که تا آن زمان شناسایی نشده بودند در مقیاس جای داده نشده اند. برای نمونه گردآوری وسواسی^{۱۶} یکی از جنبه های مهم احتکار وسواسی است (فراست و همکاران، ۱۹۹۸، ۲۰۰۲) اما در میان گویه های مقیاس احتکار، مواد مرتبط با آن دیده نمی شود. دوم آن که برخی از گویه های مقیاس احتکار باورهای مربوط به دارایی ها (ماهیت و کارکرد آنها) را می سنجند تا نشانه های اختلال را (مانند: من متعلقاتم را به عنوان بخشی از خود می دانم، آنها بخشی از کیستی من هستند). این در حالی است که به جای قرارداد همه باورهای مربوط در این مقیاس و غیر کاربردی بودن آنها، به نظر می رسد جدا کردن نشانه های ویژه احتکار از باورهایی که گمان می رود مرتبط با آن است مناسب تر باشد. سنجش جداگانه باورهای احتکار می تواند به تبیین نشانه های احتکار کمک کند. از سوی دیگر چند گویه

1- compulsive hoarding	2- Steketee
3- Frost	
4- obsessive-compulsive disorder	5- Krause
6- Grisham	7- Williams
8- Kim	9- Warren
10- Gross	11- Samuels
12- Hartl	13- Hoarding Scale
14- Christian	15- Morris
16- compulsive acquisition	

از مقیاس احتکار اشاره به انواع ویژه‌ای از اموال (مانند روزنامه و ظرف) دارند که احتمالاً در انواعی از رفتارهای احتکاری دیده می‌شود و نه در همه مبتلایان. در نهایت، واژه‌های به کار برده شده در گویه‌های مقیاس، آشفتگی و آسیب مرتبط با آسیب‌شناسی چشم گیر بالینی را دربرنمی‌گیرند (فراست و همکاران، ۲۰۰۴). با این که نسخه اصلی مقیاس احتکار، در بررسی‌های بالینی و غیربالینی کاربرد دارد (فراست و همکاران، ۱۹۹۸، ۲۰۰۲)، این مقیاس به سنجش موارد شدیدتر اختلال حساس نیست. نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای^۱ (SI-R) ابزار جدید احتکار وسواسی است که توسط فراست و همکاران (۲۰۰۴) ساخته شده و گویه‌های آن نیز کاستی‌های اشاره شده را ندارند. این پرسش‌نامه ۲۳ ماده‌ای، نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه ۲۶ ماده‌ای رفتار ذخیره‌ای (SI) (فراست و همکاران، ۲۰۰۴) است که آن نیز خود نسخه اصلاح شده مقیاس احتکار (فراست و گراس، ۱۹۹۳) می‌باشد. با توجه به اهمیت رفتارهای احتکاری در آسیب‌شناسی روانی عمومی از یک سو و گسترده بودن نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R) (فراست و همکاران، ۲۰۰۴) از سوی دیگر که نیاز به ابزاری مناسب برای سنجش احتکار وسواسی در کنار دیگر ابزارهای OCD را برآورده می‌کند، پژوهش حاضر با هدف اعتبارسنجی و انطباق مقیاس یادشده با جامعه ایرانی انجام شد.

نظر به ثبات چشم گیر یافته‌های به دست آمده از نمونه‌های بالینی و غیربالینی (فراست و همکاران، ۱۹۹۸) و ضرورت انجام بررسی با نمونه‌های غیربالینی در پژوهش‌های مربوط به اختلال‌های وسواسی-اجباری (برنز^۲، فورمی^۳، کورتج^۴ و استرنبرگر^۵، ۱۹۹۵)، پژوهش حاضر روی جمعیت غیربالینی انجام شد.

روش

در این پژوهش توصیفی-مقطعی، جامعه آماری پژوهش دانشجویان دختر و پسر مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی تهران بودند. از میان این افراد ۳۴۸ نفر (۲۰۶ زن و ۱۴۲ مرد) به روش نمونه‌گیری تصادفی متناسب با توزیع تقریبی جنسیتی انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند.

برای اجرای نمونه‌گیری، پس از انتخاب کلاس‌ها در هر دانشکده با بیان هدف پژوهش برای دانشجویان و جلب

رضایت آنان پرسش‌های نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R) (فراست و همکاران، ۲۰۰۴) در اختیار آنها قرار داده شد. به آزمودنی‌ها گفته شد که جمله‌های زیر نشان‌دهنده افکار و رفتارهایی هستند که در زندگی روزمره ممکن است برای هر کسی رخ دهد و برای هر جمله، پاسخی را انتخاب نمایید که به بهترین وجه گویای وضعیت شما باشد. هم‌چنین گفته شد که میزان مشکلی (اختلالی) را که چنین افکار یا رفتارهایی ممکن است در زندگی شما پدید آورند، تعیین نمایید و پاسخ‌های خود را بر پایه شدت در مقیاسی از صفر تا چهار درجه‌بندی کنید. این راهنما برای پرسش‌نامه پادوآ^۶ (PI) (ساناویو^۷، ۱۹۸۰) نیز در زمینه بررسی روایی هم‌زمان، به کار گرفته شد. در این راستا ۶۷ نفر از کسانی که به تصادف انتخاب شده بودند، هم‌زمان به پرسش‌های پرسش‌نامه پادوآ (همان‌جا) و نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R) (فراست و همکاران، ۲۰۰۴) پاسخ دادند. در مورد پاسخ هم‌زمان به دو پرسش‌نامه، ترتیبی داده شد که نیمی از آزمودنی‌ها نخست SI-R و سپس پرسش‌نامه پادوآ (ساناویو، ۱۹۸۰) را تکمیل نمایند و نیم دیگر، نخست به پرسش‌نامه پادوآ و سپس SI-R پاسخ دهند تا بدین وسیله اثرات ناشی از ترتیب تکمیل پرسش‌نامه‌ها کنترل شود.

نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R)
توسط فراست و همکاران (۲۰۰۴) ساخته شده و نسخه اصلاح شده پرسش‌نامه ۲۶ سؤالی رفتار ذخیره‌ای (SI) (همان‌جا) می‌باشد. پرسش‌های این آزمون ۲۳ ماده‌ای، با پنج گزینه (اصلاً= صفر تا خیلی زیاد= ۴) و بر پایه شدت رفتارهای احتکاری تجربه شده پاسخ داده و نمره‌گذاری می‌شوند.

نخست SI-R به فارسی برگردانده شد. سپس از دو نفر متخصص زبان انگلیسی (یک نفر کارشناس ارشد مترجمی زبان انگلیسی و یک نفر دانشجوی دکترای آموزش زبان انگلیسی) خواسته شد که ماده‌های برگردانده شده فارسی را به انگلیسی ترجمه نمایند. آن‌گاه شکاف‌های موجود در تطابق دو ترجمه اصلاح گردید. سپس، آزمون روی چند آزمودنی به صورت آزمایشی اجرا شد و اشکالات پیش آمده برای

1- Saving Inventory-Revised
3- Formea
5- Sternberger
7- Sanavio

2- Burns
4- Keortge
6- Padoa Inventory

یافته‌ها

یک‌صد و چهل و دو نفر (۴۰/۸٪) از شرکت‌کنندگان در این بررسی مرد و ۲۰۶ نفر (۵۹/۲٪) زن بودند. میانگین سنی در مردان ۲۳/۰۷ (انحراف معیار ۲/۹۱)، در زنان ۲۳/۲۹ (انحراف معیار ۲/۹۸) و در کل افراد مورد بررسی، ۲۲/۶۱ سال (انحراف معیار ۲/۹۷) بود.

برای بررسی ساختار عاملی SI-R از شیوه اکتشافی و روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش پروماکس بهره گرفته شد. داده‌های کل نمونه آماری ($n=348$) در تحلیل عاملی وارد شدند (ماده‌هایی مشمول یک عامل شدند که وزن عاملی ۰/۳۰ یا بالاتر داشتند). جدول ۱ وزن‌های عاملی هر یک از ماده‌ها را برای هر یک از آنها بعد از چرخش پروماکس نشان می‌دهد. در کل، پنج عامل ارزش ویژه بالاتر از یک داشتند (۸/۲۴، ۵/۰۲، ۳/۰۲، ۲/۳۰ و ۲/۱۲). رسم نمودار ارزش‌های ویژه (آزمون اسکری) و الگوی وزن‌های عاملی، سه عامل را پیشنهاد نمود. این عامل‌ها ابقا شده و آن‌گاه در معرض چرخش متعامد پروماکس قرار گرفتند. در مجموع، سه عامل ۷۰/۸۲٪ واریانس کل را تبیین می‌کردند. با توجه به این که ماده‌های یک، پنج، شش، ۱۱، ۱۵، ۱۶ و ۲۰ به‌جز عامل‌های اصلی، در عامل‌هایی قرار داشتند که از نظر محتوایی با آنها انطباق نداشتند، این ماده‌های دارای واریانس مشترک از عامل‌های غیرمرتبط حذف شدند. عامل اول (ثمة ماده) ارزش ویژه برابر با ۸/۲۴ داشت و ۳۵/۸۳٪ واریانس‌های دیده‌شده را تبیین می‌کرد. این عامل، «عامل درهم‌ریختگی» نام گرفت که پرسش‌هایی مانند «به‌هم‌ریختگی منزل باعث افت کارایی اجتماعی، شغلی یا روزمره شما می‌شود؟» را دربرمی‌گیرد.

دومین عامل (هفت ماده) ارزش ویژه برابر با ۵/۰۲ داشت و ۲۱/۸۲٪ واریانس را تبیین می‌کرد. این عامل (عامل مشکل در دورانداختن) دربرگیرنده پرسش‌هایی مانند «دورریختن اشیاء کم یا بی‌ارزش تا چه اندازه برایتان مشکل می‌باشد؟» است. عامل سوم، «عامل گردآوری» نام گرفت. این عامل هفت ماده دارد. ارزش ویژه آن برابر با ۳/۰۲ بود و ۱۳/۱۶٪ از کل واریانس را تبیین می‌کرد. این عامل، ماده‌هایی مانند «چه اندازه تمایل به خرید یا داشتن اشیایی دارید که ضرورتی ندارند؟» را دربرمی‌گیرد.

کاربرد نهایی اصلاح گردید. این ابزار سه مقیاس فرعی دارد: درهم‌ریختگی^۱، مشکل در دورانداختن^۲ و گردآوری^۳. در فرهنگ اصلی، ضریب همسانی درونی کل SI-R، ۰/۹۲ گزارش شده است (فراست و همکاران، ۲۰۰۴). این ضریب برای سه مقیاس فرعی آن به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۹۱ و ۰/۸۷ بود (همان‌جا). ضرایب پایایی بازآزمایی با فاصله چهار هفته برای کل مقیاس و عامل‌های درهم‌ریختگی، مشکل در دورانداختن و گردآوری به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۹، ۰/۹۰ و ۰/۷۸ بود (همان‌جا). روایی هم‌زمان آن به وسیله همبستگی آن با پرسش‌نامه شناخت‌های رفتار ذخیره‌ای^۴ (SCI) روایی مناسبی نشان داده است (استکتی، فراست و کاپروس^۵، ۲۰۰۳). این ضرایب برای کل دو پرسش‌نامه ۰/۷۳ و برای عامل‌های فرعی هر یک از آنها در دامنه‌ای بین ۰/۳۸ تا ۰/۷۲ گزارش شده است (فراست و همکاران، ۲۰۰۴).

پرسش‌نامه پادوآ (PI) نیز توسط سانویو (۱۹۸۰) در ایتالیا ساخته شده و دارای ۶۰ پرسش پنج‌گزینه‌ای (اصلاً= صفر تا خیلی زیاد= ۴) است. پرسش‌نامه پادوآ می‌تواند اختلال‌های وسواسی-اجباری و شدت آن‌ها را در افراد بهنجار و بیماران بالینی بسنجد. این پرسش‌نامه، دارای چهار زیرمقیاس با عنوان‌های زیر است: کنترل‌نداشتن بر فعالیت‌های ذهنی، وارسی، نگرانی در زمینه از دست دادن کنترل بر رفتارهای حرکتی و آلودگی. پایایی این پرسش‌نامه در فرهنگ اصلی، با محاسبه ضریب همسانی درونی بر حسب آلفای کرونباخ، ۰/۸۰ گزارش شده است و روایی همگرایی آن با محاسبه نمره کل پرسش‌نامه پادوآ با پرسش‌نامه وسواس فکری-عملی مادزلی و پرسش‌نامه وسواس فکری لیتون، در دامنه ۰/۶۵ تا ۰/۷۵، گزارش شده است (سانویو، ۱۹۸۰). پایایی و روایی این پرسش‌نامه در ایران، توسط گودرزی و فیروزآبادی (۲۰۰۵)، بررسی شده، ضریب همسانی درونی ۰/۹۵ و ضریب بازآزمایی با فاصله ۳۰ روز در عامل یک، دو، سه و چهار به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۸۱، ۰/۶۵ و ۰/۶۰ و در کل مقیاس ۰/۷۹ گزارش شده است. محاسبه روایی افتراقی این پرسش‌نامه، گویای این است که نمره‌های پادوآ، توانایی جداکردن بیماران وسواسی و افراد بهنجار را دارد، اما از تمایز میان بیماران وسواسی-اجباری و بیماران روان رنجور، ناتوان است. داده‌ها با روش‌های آماری تحلیل عاملی به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی، تحلیل رگرسیون چند متغیری گام به گام و همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

جدول ۱- عامل‌های نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R) و وزن‌های عاملی مربوط به هر ماده

ماده‌ها	وزن عاملی
عامل اول: عامل درهم ریختگی	
۷- تداخل به هم ریختگی با کنش‌وری	۰/۹۸
۱۳- به هم ریختگی منجر به ناراحتی	۰/۹۳
۱۴- ممانعت به هم ریختگی از دعوت دوستان به منزل	۰/۹۳
۱۲- ممانعت به هم ریختگی در استفاده از منزل	۰/۸۵
۳- میزان به هم ریختگی	۰/۷۵
۲۱- فقدان کنترل بر به هم ریختگی	۰/۶۴
۱۹- ناراحتی از عادت‌های جمع‌آوری	۰/۶۱
۶- به هم ریختگی در فضای زندگی	۰/۳۳
۲۰- ممانعت به هم ریختگی از فعالیت‌های روزمره	۰/۳۰
عامل دوم: عامل مشکل در دورانداختن	
۱- میزان سختی دور ریختن اشیاء کم ارزش	۱
۲- میزان ناراحت‌کنندگی دور ریختن اشیاء کم ارزش	۰/۹۳
۲۳- ناتوانی در دور ریختن اشیاء کم ارزش	۰/۸۸
۱۶- نیرومندی میل به ذخیره کردن	۰/۸۳
۱۱- فراوانی اشیاء ذخیره شده‌ای که مورد نیاز نیستند	۰/۸۲
۴- اجتناب از دور ریختن به خاطر ناراحتی	۰/۸۰
۱۷- فقدان کنترل بر میل به ذخیره کردن	۰/۳۷
عامل سوم: عامل گردآوری	
۸- احساس اجبار به جمع‌آوری	۰/۹۱
۱۸- مشکل بودن قدم زدن در خانه به خاطر به هم ریختگی	۰/۸۷
۱۰- فقدان کنترل بر میل به جمع‌آوری	۰/۸۲
۹- نیرومندی میل به جمع‌آوری	۰/۶۵
۵- ناراحتی به خاطر به دست‌نیاموردن	۰/۵۷
۱۵- فراوانی اشیاء خریداری شده‌ای که مورد نیاز نیستند	۰/۴۵
۲۲- مشکلات مالی به خاطر خرید یا ذخیره کردن اجباری	۰/۳۱

مقایسه نمرات زنان و مردان به کمک آزمون t مستقل، تفاوت معنی‌داری را از نظر آماری در نمرات به دست آمده در کل پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای و نیز در عامل‌های مربوط به آن نشان نداد.

برای بررسی روایی هم‌زمان، پرسش‌نامه پادوآ (PI) به کار برده شد. بدین منظور ۶۷ نفر از افرادی که به تصادف انتخاب شده بودند هم‌زمان به پرسش‌های دو پرسش‌نامه پاسخ دادند. نتایج تحلیل به کمک روش همبستگی پیرسون نشان داد که همبستگی بین این دو پرسش‌نامه ۰/۴۷ می‌باشد. هم‌چنین نتایج تحلیل گویای آن بود که نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R) و عامل‌های سه‌گانه آن تنها با عامل‌های اول (کنترل‌نداشتن بر فعالیت‌های ذهنی) و سوم (نگرانی در زمینه از دست‌دادن کنترل رفتارهای حرکتی) در پرسش‌نامه پادوآ (PI) رابطه معنی‌دار داشته و با عامل‌های دوم (وارسی) و چهارم (آلودگی) رابطه‌ای ندارند. جدول ۲ ضرایب همبستگی پیرسون بین نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای و عامل‌های آن را با پرسش‌نامه پادوآ نشان می‌دهد.

برای تعیین دقیق‌تر رابطه پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای و پرسش‌نامه پادوآ، تحلیل رگرسیون چندمتغیره گام به گام به کار برده شد. ادامه تحلیل در دو مرحله انجام شد. در مرحله اول، پرسش‌نامه پادوآ به عنوان متغیر پیش‌بین و پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای به عنوان متغیر ملاک وارد معادله رگرسیون شدند و در مرحله دوم مؤلفه‌های عدم کنترل بر فعالیت‌های ذهنی، «وارسی»، «نگرانی در زمینه از دست‌دادن کنترل رفتارهای حرکتی» و «آلودگی» پرسش‌نامه پادوآ به عنوان متغیر پیش‌بین و پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای به عنوان متغیر ملاک وارد معادلات رگرسیونی شدند. نتایج نشان‌دهنده ارتباط معنی‌دار بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک بود ($p < 0/001$)، $F = 18/75$ ، $df = 65/1$ و ضریب بتای به دست آمده از تحلیل رگرسیون (۰/۴۷)، رابطه معنی‌داری میان متغیرهای پیش‌بین و ملاک نشان داد ($p < 0/001$). نتایج نشان دادند که متغیر «پرسش‌نامه پادوآ» می‌تواند ۲۲٪ تغییرات متغیر ملاک یعنی «پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای» را پیش‌بینی کند.

جدول ۲- همبستگی بین نسخه بازنگری شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای و پرسش‌نامه پادوآ

پرسش‌نامه پادوآ	عدم کنترل بر فعالیت‌های ذهنی	وارسی	نگرانی در زمینه از دست‌دادن کنترل رفتارهای حرکتی	آلودگی
SI-R ^۱	۰/۵۷*	۰/۰۹	۰/۳۹*	۰/۱۹
درهم ریختگی	۰/۵۲**	۰/۰۶	۰/۲۶*	۰/۱۲
مشکل در دورانداختن	۰/۵۷*	۰/۰۷	۰/۴۱**	۰/۱۷
جمع‌آوری	۰/۰۶	۰/۰۹	۰/۱۶	۰/۱۳

۱- Saving Inventory-Revised; n=۶۷; * $p < 0/01$; ** $p < 0/001$

جدول ۳ - تحلیل واریانس و رگرسیون متغیر پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای بر عامل‌های پرسش‌نامه یادآور

گام	متغیر وارد شده به معادله *	منابع تغییرات	df	نسبت F	سطح معنی‌داری
اول	عامل اول	رگرسیون	۱	۳۲/۰۳	۰/۰۰۱
		باقیمانده	۶۵		
		کل	۶۶		
دوم	عامل اول عامل سوم	رگرسیون	۲	۲۱/۷۶	۰/۰۰۱
		باقیمانده	۶۴		
		کل	۶۶		
سوم	عامل اول عامل سوم عامل دوم	رگرسیون	۳	۱۷/۹۷	۰/۰۰۱
		باقیمانده	۶۳		
		کل	۶۶		

* عامل اول: عدم کنترل بر فعالیت‌های ذهنی؛ عامل دوم: واری؛ عامل سوم: تعادل و نگرانی در مورد از دست‌دادن کنترل رفتارهای حرکتی

جدول ۴ - اطلاعات مربوط به ضرایب تحلیل رگرسیون تحلیل دوم

گام	متغیر وارد شده به معادله *	ضریب b	ضریب بتا	نسبت t	ضریب تعیین	خطای معیار برآورد
۱	عامل اول	۰/۳۸	۰/۵۷	**۵/۶۶	۰/۳۳	۶/۰۵
۲	عامل اول	۰/۳۴	۰/۵۱	**۵/۱۵	۰/۴۰	۵/۷۵
	عامل سوم	۰/۴۶	۰/۲۸	۲/۸۳		
۳	عامل اول	۰/۴۵	۰/۶۷	**۵/۸۹	۰/۴۶	۵/۵۱
	عامل سوم	۰/۴۲	۰/۲۵	۲/۶۶		
	عامل دوم	-۰/۲۰	-۰/۲۸	-۲/۵۶		

* عامل اول: عدم کنترل بر فعالیت‌های ذهنی؛ عامل دوم: واری؛ عامل سوم: تعادل و نگرانی در مورد از دست‌دادن کنترل رفتارهای حرکتی

** $p < 0.001$

جدول ۳ نشان می‌دهد که به‌جز آلودگی، همه عامل‌های پرسش‌نامه یادآور به‌عنوان متغیرهای پیش‌بین، توان لازم برای ورود به معادله رگرسیونی را دارند و بنابراین دارای سهم معنی‌دار در افزایش دقت پیش‌بینی متغیر ملاک هستند. نسبت‌های معنی‌دار F در جدول نشان‌گر ارتباط معنی‌دار میان متغیرهای پیش‌بین و ملاک می‌باشد. اطلاعات مربوط به ضرایب تعیین، خطای معیار برآورد و ضرایب تحلیل

رگرسیون یادشده، در جدول ۴ آمده است. پایایی بازآزمایی مقیاس (n=۵۴) به‌صورت نمونه‌گیری داوطلب از نمونه آماری، با فاصله چهار هفته، پایایی دومیه‌سازی مقیاس (n=۳۴۸)، به روش اسپیرمن-براون و پایایی درونی مقیاس به کمک ضریب آلفای کرونباخ (n=۳۴۸) برای کل مقیاس و خرده مقیاس‌های سه‌گانه آن در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵- ضرایب پایایی مربوط به پرسش‌نامه SI-R و عامل‌های آن

عامل سوم	عامل دوم	عامل اول	کل مقیاس	
۰/۷۲	۰/۸۳	۰/۸۷	۰/۹۱	ضریب بازآزمایی
۰/۵۵	۰/۸۲	۰/۷۲	۰/۹۲	ضریب دونیمه‌سازی
۰/۸۰	۰/۹۲	۰/۸۹	۰/۸۷	ضریب همسانی درونی

بحث

این پژوهش با هدف بررسی روایی و پایایی نسخه بازنگری‌شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R) برای اندازه‌گیری رفتارهای احتکاری در اختلال‌های وسواسی-اجباری انجام شد. این پرسش‌نامه به سبب جدید بودن، به عنوان گزینه‌ای مناسب برای آماده‌سازی و بهره‌گیری در ایران برگزیده شد.

نتایج تحلیل عاملی به کمک روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی نشان داد که این پرسش‌نامه مقیاسی چندبعدی بوده و عوامل سه‌گانه درهم‌ریختگی، مشکل در دورانداختن و گردآوری به ترتیب بیشترین میزان واریانس را تبیین می‌کنند. این یافته با پژوهش فراست و همکاران (۲۰۰۴) در نمونه‌های بالینی و پژوهش کولز^۱، فراست، هیم‌برگ^۲ و استکتی (۲۰۰۳) در نمونه‌های غیربالینی و نیز با سه نشانه اصلی الگوی احتکار وسواسی فراست و هارتل (۱۹۹۶) هماهنگ است. همانند بودن عوامل استخراج‌شده با پژوهش‌های پیشین از نظر واریانس تبیین‌شده (بیش از ۷۰ درصد)، بیانگر روایی سازه مناسب این پرسش‌نامه می‌باشد. همانندی این عامل‌ها با عامل‌های استخراج‌شده از نمونه‌های بالینی (کولز و همکاران، ۲۰۰۳)، از یک سو در تأیید نظر برنز و همکاران (۱۹۹۵) در زمینه ضرورت به کارگیری نمونه‌های غیربالینی در بررسی‌های مربوط به طیف وسواسی-اجباری است و از سوی دیگر پیوستاری و ابعادی بودن نشانه‌های مرتبط با OCD را تأیید نموده و دیدگاه مقوله‌ای نسبت به OCD را کم‌رنگ می‌نماید. این پژوهش بین زنان و مردان در نسخه بازنگری‌شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R) و عامل‌های آن تفاوت معنی‌داری نشان نداد. این یافته تا اندازه‌ای با پژوهش فراست و همکاران (۲۰۰۴) و نیز با یکسان بودن میزان شیوع OCD در دو جنس (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۲۰۰۰) هم‌سو است. در بررسی فراست و همکاران (۲۰۰۴) در عامل‌های درهم‌ریختگی و مشکل در دورانداختن بین زنان و مردان

هیچ‌گونه تفاوتی گزارش نشده ولی زنان در عامل گردآوری، نسبت به مردان نمرات بیشتری به دست آورده بودند. افزون بر این، بر پایه ادبیات پژوهشی مربوط به خرید وسواسی^۳، تفاوت در راستای افزایش نمره زنان گزارش شده است (لیجویکس^۴، آدز^۵، تاساین^۶ و سولومون^۷، ۱۹۹۶). گفتنی است که احتکار وسواسی، سازه‌ای کلی‌تر از خرید وسواسی بوده و مؤلفه اصلی خرید وسواسی را تشکیل می‌دهد (کایروس، فراست و استکتی، ۲۰۰۴). پژوهشگران این افزایش نمره زنان را به چشم‌داشت‌های فرهنگی از آنها نسبت داده‌اند و این که خرید و گردآوری چیزها خشنودی هیجانی زنان را به دنبال دارد. ناهماهنگی این بخش از یافته‌های بررسی حاضر با یافته‌های پژوهش فراست و همکاران (۲۰۰۴) را شاید بتوان به ماهیت نمونه پژوهش حاضر نسبت داد. چه، گروه زنان شرکت‌کننده در این پژوهش دانشجوی بوده و شاید چشم‌داشت‌های سنتی زنانه برای آنان در اولویت نباشد.

هم‌چنین، نسخه بازنگری‌شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای و عامل‌های آن تنها با عامل اول و عامل سوم رابطه معنی‌دار داشته و با عامل دوم و عامل چهارم پرسش‌نامه پادوآ رابطه معنی‌داری نداشتند. از آن‌جا که رفتارهای احتکاری با الگوهای ویژه‌ای از OCD رابطه معنی‌داری دارند (فراست و همکاران، ۱۹۹۸)، بنابراین همبستگی با عامل عدم کنترل فعالیت‌های ذهنی و عامل نگرانی در زمینه از دست دادن کنترل رفتارهای حرکتی پرسش‌نامه پادوآ (عامل اول و سوم) نشان‌دهنده روایی هم‌زمان نسخه بازنگری‌شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای است. این یافته با یافته‌های فراست و همکاران (همان‌جا) که نشان داده‌اند نسخه بازنگری‌شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای بیشترین رابطه معنی‌دار را با عامل‌های اول و سوم پرسش‌نامه پادوآ دارند، هماهنگ است. مشکل در حذف

1- Coles	2- Heimberg
3- compulsive buying	4- Lejoyeux
5- Ade's	6- Tassain
7- Solomon	

سپاسگزاری

بدین وسیله از دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی که بی هیچ چشم‌داشتی به تکمیل پرسش‌نامه‌ها پرداختند و هم‌چنین از استادان محترم این دانشگاه به‌خاطر همکاری‌شان قدردانی می‌شود.

منابع

- American Psychiatric Association (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4th. ed.)*. Washington, DC: APA
- Burns, J. L., Formea, G. M., Keortge, S., & Sternberger, L. G. (1995). The utilization of nonpatient samples in the study of obsessive compulsive disorder. *Behavior Research and Therapy*, 33, 133-144.
- Coles, M. E., Frost, R. O., Heimberg, R. G., & Steketee, G. (2003). Hoarding behaviors in a large college sample. *Behavior Research and Therapy*, 41, 179-194.
- Frost, R. O., & Gross, R. C. (1993). The hoarding of possessions. *Behavior Research and Therapy*, 31, 367-381.
- Frost, R. O., & Hartl, T. L. (1996). A cognitive-behavioral model of compulsive hoarding. *Behavior Research and Therapy*, 34, 341-350.
- Frost, R. O., Hartl, T. L., Christian, R., & Williams, N. (1995). The value of possessions in compulsive hoarding: Patterns of use and attachment. *Behavior Research and Therapy*, 33, 897-902.
- Frost, R. O., Kim, H. J., Morris, C., Bloss, C., Murray-Close, M., & Steketee, G. (1998). Hoarding, compulsive buying and reasons for saving. *Behavior Research and Therapy*, 36, 657-664.
- Frost, R. O., Krause, M., & Steketee, G. (1996). Hoarding and obsessive compulsive symptoms. *Behavior Modification*, 20, 116-132.
- Frost, R. O., Steketee, G., & Grisham, J. (2004). Measurement of compulsive hoarding: Saving inventory-revised. *Behavior Research and Therapy*, 42, 1163-1182.
- Frost, R. O., Steketee, G., & Williams, L. F. (1999). Hoarding: A community health problem. *Health and Social Care in the Community*, 8, 229-234.

افکار ناخواسته و تصمیم‌گیری، عامل ارتباطی مشترک OCD و اختلال‌های کنترل تکانه^۱ می‌باشد (مک‌الروی^۲، فیلپس^۳ و کک^۴، ۱۹۹۴)، از این رو، فراست و هارتل (۱۹۹۶) پیشنهاد کرده‌اند که مشکل در تصمیم‌گیری مؤلفه اصلی رفتار احتکاری است. نتایج تحلیل رگرسیونی نیز نشان داد که پرسش‌نامه پادوآ ۲۲٪ از تغییرات پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای را پیش‌بینی می‌کند و عامل‌های عدم کنترل بر فعالیت‌های ذهنی، نگرانی در زمینه از دست‌دادن کنترل رفتارهای حرکتی و واری در پیش‌بینی رفتارهای احتکاری سهم هستند. با وجود آن‌که عامل واری با پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای رابطه معنی‌داری نداشت، ولی یافته‌ها نشان دادند که قرارگرفتن آن در کنار عامل‌های اول و سوم مقدار واریانس متغیر ملاک را افزایش می‌دهد.

برای بررسی پایایی سه روش بازآزمایی، دونیمه‌سازی و همسانی درونی به‌کار برده شد. ضریب پایایی بازآزمایی برای کل مقیاس در فاصله چهار هفته، ۰/۹۱ و برای عامل‌های اول تا سوم به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۷۲ به‌دست آمد که به یافته‌های فراست و همکاران (۲۰۰۴) بسیار نزدیک است. هم‌چنین شاخص ضریب پایایی به روش‌های دونیمه‌سازی و همسانی درونی برای کل مقیاس و عامل‌های آن با شاخص‌های گزارش‌شده توسط سازندگان پرسش‌نامه در فرهنگ اصلی هماهنگ هستند. تشابه ضرایب گزارش‌شده در این پژوهش با فرهنگ اصلی تا اندازه‌ای نشانگر ساده و سلیس بودن عبارت‌های آزمون در زبان اصلی و فارسی است و این که سازگاری نسخه اصلی با فرهنگ ایرانی به‌خوبی انجام شده است.

در مجموع، یافته‌های موجود، روایی و پایایی نسخه بازنگری‌شده پرسش‌نامه رفتار ذخیره‌ای (SI-R) را تأیید می‌نمایند. بنابراین، این ابزار می‌تواند در پژوهش‌های مربوط به طیف گسترده‌ای از اختلال‌های مرتبط با رفتار احتکاری از جمله اختلال وسواسی-اجباری، اختلال شخصیت وسواسی-اجباری، اسکیزوفرنیا، اختلال‌های خوردن، اختلال‌های کنترل تکانه، اختلال‌های روانی-عضوی و افسردگی به‌ویژه با گروه‌های غیربالینی به‌کار رود.

پیشنهاد می‌شود این پرسش‌نامه روی نمونه‌های بالینی به‌ویژه بیماران دچار اختلال وسواسی-اجباری و نیز مبتلایان به اختلال‌های کنترل تکانه برای به‌دست‌آوردن روایی تشخیصی و نقطه برش بررسی شوند.

- Frost, R. O., Steketee, G., & Williams, L. F. (2002). Compulsive buying, compulsive hoarding, and obsessive compulsive disorder. *Behavior Therapy*, 33, 201-214.
- Frost, R. O., Steketee, G., Williams, L. F., & Warren, R. (2000). Mood, personality disorder symptoms and disability in obsessive-compulsive hoarders: A comparison with clinical and nonclinical controls. *Behavior Research and Therapy*, 38, 1071-1081.
- Goodarzi, M. A., & Firoozabadi, A. (2005). Reliability and validity of the Padua Inventory in an Iranian population. *Behavior Research and Therapy*, 43, 43-54.
- Kyrios, M., Frost, R. O., & Steketee, G. (2004). Cognitions in compulsive buying and acquisition. *Cognitive Therapy and Research*, 28, 241-258.
- Lejoyeux, M., Ade's, J., Tassain, V., & Solomon, J. (1996). Phenomenology and psychopathology of uncontrolled buying. *American Journal of Psychiatry*, 153, 1524-1529.
- McElroy, S. L., Phillips, K. A., & Keck, P. E. (1994). Obsessive-compulsive spectrum disorder. *Journal of Clinical Psychiatry*, 55, 33-51.
- Samuels, J., Bienvenu, O. J., Riddle, M. A., Cullen, B. A., Grados, M. A., Liang, K. Y., Hohn-Saric, R., & Nestadt, G. (2002). Hoarding in obsessive compulsive disorder: Results from a case-control study. *Behavior Research and Therapy*, 40, 517-528.
- Sanavio, E. (1980). Obsessions and compulsions: The Padua Inventory. *Behavior Research and Therapy*, 26, 169-177.
- Steketee, G., & Frost, R. O. (2003). Compulsive hoarding: Current status of the research. *Clinical Psychology Review*, 23, 905-927.
- Steketee, G., Frost, R. O., & Kim, H. J. (2001). Hoarding by elderly people. *Health and Social Work*, 26, 176-184.
- Steketee, G., Frost, R. O., & Kyrios, M. (2003). Cognitive aspects of compulsive hoarding. *Cognitive Therapy and Research*, 27, 463-479.